

Maa- ja metsätalousministeriö, kirjaamo

kirjaamo.mmm@gov.fi

**Saamelaiskäräjien lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi
Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain, metsästyslain 89 §:n ja kalastuslain 108 §:n muuttamisesta**

Viite: Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 24.7.2023, VN/21767/2023

1. Aluksi

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Saamelaiskäräjiltä lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi kalastuslain muuttamisesta 24.7.2023 päivätyllä lausuntopyynnöllään (VN/21767/2023). Esityksessä ehdotetaan muutoksia Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin (1157/2005), metsästyslain (615/1993) 89 §:ään sekä kalastuslain (379/2015) 108 §:ään. Lakiin Metsähallituksen erävalvonnasta ehdotetaan lisättäväksi säännökset erätarkastajan käskyvallasta ja esitutkintaan liittyvistä toimivaltuuksista. Lisäksi erätarkastajaan kohdistuva niskoittelu ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi ja erätarkastajan alueellista toimivaltaa laajennettavaksi. Metsästyslain ja kalastuslain osalta edellä mainittuihin pykäliin ehdotetaan lisäystä siitä, että valvontaviranomaisella olisi jatkossa laajemmat oikeudet tarkastaa myös henkilön kulkuneuvossa tai mukana olevissa tavaroissa oleva saalis ja pyynti- tai kalastusvälineet. Esityksen tekstin mukaan, näiden muutosten ”*tavoitteena on tehostaa Metsähallituksen erävalvontaa sekä erityisesti metsästys- ja kalastuslainsäädännön noudattamista*”¹.

Saamelaisilla on Suomen perustuslain (731/1999) 17.3 §:n mukaan oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten perinteiset elinkeinot, eli poronhoito, kalastus, metsästys, keräily ja duodji (saamenkäsityö) sekä niiden nykyaikaiset harjoittamismuodot, kuuluvat tämän perustuslain turvaaman saamelaisten kulttuurinsuojan piiriin.² Saamelaisten perinteiset elinkeinot muodostavat aineellisen pohjan saamelaiskulttuurille ja ovat myös saamen kielten kivijalka. Kaikkien saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamismahdollisuuksien säilyminen on siis saamelaiskulttuurin sekä saamen kielten ylläpitämisen ja kehittämisen kannalta elintärkeää. Eri elinkeinojen kautta saamelaiset siirtävät muun muassa aluetta, luontoa, sääoloja ja kyseistä elinkeinoa koskevaa perinteistä tietoa, saamelaista tapaoikeutta sekä saamen kieltä termistöineen sukupolvelta toiselle.

¹ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain, metsästyslain 89 §:n ja kalastuslain 108 §:n muuttamisesta, luonnos 24.7.2023.

² Ks. esim. HE 309/1993 vp, s. 65 ja PeVL 38/2004 vp.

2. Saamelaiskäräjien näkemyksiä ehdotetuista lakimuutoksista

Saamelaiskäräjät on useissa yhteyksissä tuonut esille, että maastoliikenteen ja metsästyksen valvontaa tulisi lisätä ja tehostaa, siten että valvojia ja maastopäiviä olisi enemmän. Saamelaisten kotiseutualueella on havaittu paljon luvattonta maastoliikennettä ja se aiheuttaa haasteita perinteisten elinkeinojen harjoittamiselle. Esimerkiksi porojen laidunrauha ja kantavat vaatimet häiriintyvät luvattomasta maastoliikenteestä.

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan valvojien toimivaltaa ei kuitenkaan ole perusteltua laajentaa esityksessä ehdotetun mukaisesti. Toimivallan ulottaminen esimerkiksi tavaroiden tai kulkuneuvojen tarkastamiseen ei poista sitä ongelmaa, joka valvontaan liittyy, eli sitä että valvontaa on maastossa liian vähän. Lisäksi Saamelaiskäräjät on huolissaan mm. lakimuutosten mahdollisista vaikutuksista perustuslain 7 §:n, 10 §:n ja 15 §:n toteutumiseen sekä esitettyjen toimivaltuuksien oikeasuhtaisuudesta. Ilman rikosepäilyä ei tule olla oikeutta kajota henkilön yksityisomaisuuteen.

Saamelaiskäräjät myös huomauttaa, että kalastuksen- tai metsästyksenvalvojilta ei edellytetä poliisin tutkintoa, vaan vaadittu koulutus on huomattavasti lyhyempi ja suppeampi. Poliisin koulutus kestää 2,5–3 vuotta ja koulutus tähtää vastuullisuuden, oikeudellisten ja moraalisten velvoitteiden ymmärtämiseen. Toisin sanoen kalastuksen- tai metsästyksenvalvojien ei voida olettaa omaavan samanlaista tietopohjaa kuin poliisin, ja silti heille esitetään annettavaksi poliisiakin laajemmat valtuudet. Tätä ei Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan voi pitää perusteltuna.

Saamelaiskäräjät on huolissaan myös siitä, että käsillä oleva esitys voi pahimmassa tapauksessa johtaa kasvaviin jännitteisiin ja epäluottamukseen eri osapuolten kesken. Lopuksi Saamelaiskäräjät painottaa, että Metsähallituksen erävalvontaa sekä erityisesti metsästys- ja kalastuslainsäädännön noudattamisen valvontaa tulisi tehostaa ensisijaisesti lisäresurssien kohdentamisella maastossa tapahtuvan valvonnan lisäämiseksi.

Merk.

Leo Aikio
II varapuheenjohtaja

Laura Olsén-Ljetoff
elinkeinosihteeri

Puheenjohtaja valtuutti 27.9.2023 II varapuheenjohtaja Leo Aikion päättämään lausunnosta Saamelaiskäräjien työjärjestyksen 67 §:n mukaan, puheenjohtajan ollessa estynyt. Lausunnosta päätti II varapuheenjohtaja Leo Aikio 27.9.2023. Lausunnon laatimiseen on osallistunut myös Saamelaiskäräjien elinkeino- ja ympäristölakimiessihteeri Sarita Kämäräinen.

Lisätietoja antaa: Laura Olsén-Ljetoff, elinkeinosihteeri, laura.olsen-ljetoff@samediggi.fi,
puh. +358 40 617 5113.